

NELJÄN SISARUKSEN SAMMAKKOKERTOMUKSEN PAIKALLISSIJAISET DEMONSTRATIIVIT

Sinikka Vuonokari-Kämäräinen, Suomen kieli, Turun yliopisto
svuonoka@urova.fi

Suomen kielen demonstratiivipronominit tämä, tuo ja se muodostavat lapsen kielen kannalta kolme paikallissijaista sarjaa: sisäsjaiset tähän, tuossa, siitä; ulkosijaiset demonstratiivipronominit tälle, tuolla, sieltä sekä vain paikanilmaisuuksiin käytettävät ulkosijaiset lokaaliadverbit tänne, tuolla, sieltä. Sisarusten sammakkokertomuksen vier- ja puhelinkerronnat äänitettiin kaksi kertaa. Ensimmäisillä kerroilla lasten iät olivat: Juha 3.2, Aino 5.1, Kaisa 7.0 ja Liisa 9.2. Toisen kerran kertomukset äänitettiin kaksi vuotta myöhemmin. Vierikerronnassa kertoja ja kuuntelija katsovat kirjaa yhdessä. Puhelinkerronnassa, jossa kertojan ja kuulijan näköhavainnot eivät ole yhteiset, tarinan hahmottuminen on kertojan puheen varassa. Puhelinkerronnassa tuo-demonstratiivin käyttö ei ole odotuksenmukaista, mutta aineiston kertojista kolmivuotias käytti tuo-demonstratiiveja myös puhelinkerronnan keinona. Hän ei osannut ottaa huomioon kuulijaa. Muissa puhelinkerronnoissa lapset käyttivät lähes ainoastaan se-demonstratiivia ja osoittivat näin ottavansa huomioon sen, että kuulija ei nähnyt kerrottavia kuvia. Myös epäselvien viittausten määrä väheni iän myötä. Sisarusten tapa kertoa oli kullekin luonteenomainen: myös samanikäisten kertomukset erosivat paljon toisistaan.

Avainsanat: lapsen kielenomaksuminen, kerronta, paikallissijaiset demonstratiivit

Jorma Toivainen (1980: 92–123; 1992: 61) on todennut, että lapset omaksuvat koko paikallissijojen taivutusjärjestelmän lähinnä demonstratiivien avulla. Paikallissijaisia demonstratiiveja käytetään paljon ja ne ilmaantuvat lasten puheeseen ennen samapäätteisiä nomineja.

Miten lapset käyttävät varhain omaksuttuja paikallissijaisia demonstratiiveja sammakkokertomuksessa? Mitä puhujan valinta eri paikallissijaisten demonstratiivien välillä osoittaa? Onko kerronnan juonellisuuden ja demonstratiivien käytön välillä yhteyttä?

Minkä ikäisenä lapsi osaa ottaa huomioon kuulijan? Eli miten 3-, 5-, 7-, 9- ja 11-vuotias onnistuu luomaan vierikerronnassa ja puhelimesta tarinan diskurssimaailman ja viittaamaan sen paikkoihin niin, että kuulijan on mahdollista ymmärtää viittaus?

TUTKIMUSMETODI JA -AINEISTO

Olen kerännyt tämän tutkimuksen aineiston niin sanotun sammakkokertomuksen (Mayer, 1969) avulla. Kertojan kanssa selailaan Mayerin kuvakirja, minkä jälkeen koehenkilön kertomus kuvista nauhoitetaan. Kirjassa ei ole muuta tekstiä kuin otsikko ”Frog, where are you?” Kirjassa poika, koira ja sammakko seikkailevat. Sammakko karkaa yöllä, ja poika ja koira lähtevät etsimään

sitä. Erilaisten seikkailujen kautta he löytävät sammakon perheen, josta ottavat yhden sammakon mukaansa, ja lähtevät kotiin.

Muun muassa Michael Bamberg (1987) sekä Ruth A. Berman ja Dan I. Slobin (1994) käyttävät kerronnan tutkimisessa vierikerrontaa, jossa kuuntelija ja kertoja istuvat vierekkäin, katsovat kirjaa yhdessä ja näkevät kuvat suurin piirtein samasta kulmasta.

Toivaisen (1992: 60) havaintojen mukaan lapset tehostavat vierikerronnassa viestintäänsä säestävin ja jopa puhetta korvaavin käden ja katseen viittauksin. Toivainen onkin lisännyt sammakkokertomusmetodiin puhelinkerronnan. Siinä kertojalla ja kuulijalla ei ole yhteistä näköhavaintoa, vaan tarinan hahmottuminen on kertojan puheen varassa. Puhelinkerronnassa aikuinen kääntää lapselle kirjan sivuja, mutta lapsi kertoo tarinan toiselle aikuiselle, joka ei tunne kertomusta ennestään. Tämän kerrontatavan avulla on mahdollista tutkia, millä kielen keinoilla kertoja ottaa tai jättää ottamatta huomioon sen, että kuulija ei näe kirjan kuvia eikä kertojan eleitä. Suomenkielisen puheessa tilanteiden erilaisuus näkyy muun muassa demonstratiivien käytössä.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu neljän sisaruksen yhteensä kuudestatoista sammakkokertomuksesta, jotka tallensin ääninauhaan. Kaikilta neljältä lapselta on äänitetty vierij- ja puhelinkerronta kaksi kertaa. Ensimmäisillä äänityskerroilla lasten iät olivat: Juha¹ 3 vuotta 2 kuukautta, Aino 5 vuotta 1 kuukausi, Kaisa 7 vuotta ja Liisa 9 vuotta 2 kuukautta. Toisen kerran äänitin lapsia kaksi vuotta myöhemmin, jolloin heidän ikänsä olivat Juha 5 vuotta, Aino 7 vuotta 2 kuukautta, Kaisa 9 vuotta 1 kuukausi ja Liisa 11 vuotta 2 kuukautta. Lapset olivat minulle erittäin tuttuja. Koska tutkimusaineiston keruussa pyrittiin mahdollisimman

suureen vertailtavuuteen ja osoittamaan, että lapsi itse tuottaa kieliopilliset muodot, poikettiin normaalista kommunikaatiotilanteesta. Nauhoittajana en keskustellut lasten kanssa; vastasin muutamiin esitettyihin kysymyksiin tai johdattelin (harvoin) kertomusta eteenpäin esittämällä yksinkertaisen kysymyksen, mahdollisuuksien mukaan vain kysymyssanaa käyttämällä.

Puhelinkerronnassa kuulijana oli lasten isosisko Maija. Hän sai ohjeen puhua samoin kuin yleensä puhelimesta: kuunnella ja yrittää päästä selville tarinan kulusta. Hän ei tuntenut kertomusta ennalta ja kyselikin toisinaan tarkennuksia. Myös hänen keskusteluvuoronsa on äänitetty kuusi kertaa kahdeksasta.

Sammakkokertomuksen avulla ainakin 150 tutkijaa on kerännyt aineistoa 50 eri kielestä sekä puhutussa tai viitotussa että kirjallisessa muodossa. Aineistoa on kerätty myös ihmisiltä, joiden kielenkehitys poikkeaa normaalista. Myös erilaiset kaksikielisyysyhdistelmät kuuluvat tutkimuksen alaan. Berman ja Slobin (1994: 668) ovat koonneet luettelon projekteista, joissa käytetään sammakkokertomusta.

Bermanin ja Slobinin (1994: 18) tarkoituksena ei ole selvittää eri muotojen varhaisinta ilmenemistä tai niiden käytön määrää, vaan tutkia miten lapsen kerronta kehittyy niin, että aikuiselle kyetään kertomaan koherentti, hierarkkisesti rakennettu ja tavoitteellisesti etenevä kertomus.

Berman ja Slobin (1994: 1–16, 39–40) ovat todenneet, että sammakkokertomukselle ei voi määritellä jotakin tiettyä hyvää tai tavoiteltavaa tapaa kertoa tarina. Kertoja voi vapaasti valita, millaisen perspektiivin hän haluaa ja miten hän haluaa tarinan kertoa. Kuitenkin lähes kaikki Bermanin ja Slobinin aineiston aikuiset rakensivat juonellisen kertomuksen sammakon katoamisen, sen etsimisen ja vihdoinkin löytymisen varaan. He li-

¹ Lasten nimet on muutettu.

säsivät yksityiskohtia tarinan eri vaiheisiin ja motivoivat tapahtumia kuvailemalla henkilöiden tunteita. Erikielisillä, eri kulttuureissa elävillä ihmisillä näyttää siis olevan yhtäläinen ajatus siitä, mitä kertomuksessa pitää olla. 3, 4, 5 ja 9 vuoden ikäisten lasten kertomukset olivat kehittymässä kohti aikuiselle kerrottavaa kertomusta, joka olisi kuin aikuisen kertoma.

Berman ja Slobin (1994: 42–43) löysivät merkittäviä eroja kouluikäisiä nuorempien, kouluikäisten ja aikuisten kerronnan kesken. Narratiivin rakenteen yleisimmällä tasolla nuorimmat lapset eivät yleensä onnistu kertomaan koherentteja, juonellisia tarinoita. Kerronnan lähtiasolla he eivät välttämättä osaa sijoittaa juonta edistäviä tapahtumia etualalle, he eivät siis osoita kielen keinoin, mitkä asiat ovat juonen kannalta olennaisia, etualan tapahtumia, ja mitkä kuuluvat taustaan. Taito kertoa laajoja tarinoita, joissa on hyvin muotoutunut hierarkkinen temaattinen strukturointi ja kokonaisuuden huomiointi ja järjestyksen kehittyminen myöhään, paljon sen jälkeen kun lapsi jo tuottaa syntaktisesti moitteettomia lauseita.

PAIKALLISSIJAISET DEMONSTRATIIVIT KERRONNASSA

Suomen kielen demonstratiiveista *tämä, tuo* ja *se* voidaan muodostaa kolme paikallissijaista sarjaa: sisäsijaiset ja ulkosijaiset muodot yksikössä ja monikossa sekä lokaaliadverbit *tänne, tuolla* ja *sieltä* jne. (taulukko). Nykysuomen kolmesta demonstratiivipronominista voidaan johtaa vielä monia muita demonstratiivisia sanoja.

Taulukossa ovat aineistoni puhujien käyttämät demonstratiivien paikallissijaiset muodot foneettisessa asussa. Ne muodot, joita lapset eivät tulleet käyttäneeksi kerronnoissaan, on kirjoitettu kapiteelikirjaimin. Aineistossa on taulukossa lueteltujen paikallissijaisten demonstratiivimuotojen kaltaisia ilmauksia yhteensä 434. Lapset käyttivät paikallissijaisia demonstratiiveja lähinnä paikanilmaisuuksiin, yhteensä 404:ää paikallissijaista demonstratiivia. Lapset käyttivät 15:tä paikallissijaista demonstratiivia haltusuhteen ilmaisemiseen, 7:ää verbin komplementtina ja 4:ää osa-kokonaisuus-suhteen ilmaisemiseen. 3 paikallissijaista demonstratiivia ilmaisi aikaa ja 1 tapaa.

Taulukko. Paikallissijaiset demonstratiivit. Lasten kerronnoissaan käyttämät muodot ovat foneettisessa asussa. Kapiteelikirjaimin kirjoitettuja muotoja lapset eivät käyttäneet aineiston kerronnoissa.

PAIKALLISSIJAISET DEMONSTRATIIVIT

Sisäsijaiset demonstratiivit

	yks.	mon.
tämä	tähä tässä/ täs tästä	NÄIHIN NÄISSÄ NÄISTÄ
tuo	tohon/ toho tossa/ tos tosta	NOIHIN NOISSA NOISTA
se	siihen/ siihe siinä/ siin siitä/ siit	NIIHIN NIISSÄ NIISTÄ/ NIIST

Ulkosijaiset demonstratiivit

Demonstratiivipronomininit		Lokaaliadverbit
yks.	mon.	
TÄLLE TÄLLÄ TÄLTÄ	NÄILLE NÄILLÄ NÄILTÄ	tän täällä/ tääl täältä
TUOLLE tol tolt	NOILLE NOILLA NOILTA	tonne/ ton tualla/ tual tualta/ tualt
sil sillä/ sil silt	niil niillä niilt	sinne/ sin siellä/ siel/ siällä/ siäl/ siä sieltä/ siältä/ siält

Sisäpaikallissijaisia muotoja eli sisäsijaisia demonstratiiveja (*tähän, tuossa, siitä* jne., taulukossa vasemmanpuoleisessa laatikossa) käytetään ilmaisemaan sekä paikkaa että myös muita suhteita. Sisäsijaisilla päätteillä muodostetaan samasta demonstratiivivartalosta sekä paikallissijaiset pronomini- ja adverbimuodot (Alhoniemi, 1979: 101). Koska näiden muotojen erottaminen erityisesti lapsen kielestä on vaikeaa ja tarpeellista, käytän yhteisnimitystä sisäsijaiset demonstratiivit (17–19).

Ulkopaikallissijaiset demonstratiivit jakautuvat kahtia: Ulkosijaisia muotoja *tälle, tuolla, siltä* (taulukossa keskimmäisessä laatikossa) käytetään ensisijaisesti ilmaisemaan muita suhteita kuin paikkaa. Nimitän näitä muotoja ulkosijaisiksi demonstratiivipronomeineiksi. Lapset käyttivät ulkosijaisia demonstratiivipronomeineja verbin komplementteina sekä ilmaisemaan haltusuhteita, osa-kokonaisuus-suhdetta, aikaa ja tapaa. Esimerkiksi lauseessa L11v23:3 *sillä* ilmaisee aikaa (1): ei ajankohtaa, vaan tapahtuma-ajan seutua ”tahosijalla” (Toivainen, 1977: 39–40) ja lauseessa J3v24:10 *tolla* ilmaisee omistusta (2), tarkemmin sanoen hallussaoloa (mp.).

(1)

L11v23:3² se Saku, ja sitten se, se Saku
[sit]
sammakko olikin mennyt naimisiin sillä aikaa
[oliki mennyt]
{Pilkku (,) merkitsee lyhyttä taukoa.}

(2)

J3v24:10 tolla-on pikkuinen
[toll-o pikkune]

Ns. pronominaaliset adverbit eli lokaaliset demonstratiiviadverbit eli ulkosijaiset lokaaliset demonstratiivit *tänne, tuonne, sinne; täällä, tuolla, siellä; täältä, tuolta* ja *sieltä* (taulukossa oikeanpuolimmaisessa laatikossa) ilmaisevat vain paikkaa. Kutsun näitä muotoja lokaaliadverbeiksi³. Lokaaliadverbit eivät taivu muissa sijoissa kuin yksikön sublatiivissa, adessiivissa ja ablatiivissa. Funktionaalisesti sublatiivi vastaa allatiivia (Alhoniemi, 1979: 105 alaviite 2; Hakulinen, 1979: 127; Toivainen, 1980: 96–101).

Toivaisen tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että ulkosijaiset lokaaliset adverbit ovat lapsen kielen kannalta osa demonstratiivien ulkopaikallissijaista taivutusta. Lokaaliadverbien deiktinen funktio on niin keskeinen, että ne opitaan ennen samapäätteisiä nomineja. Paikallissijojen oppimisessa on siis kyse yhdestä kokonaisilmelmästä. Vaikka kielioppi nimittää lokaaliadverbeja adverbeiksi, ne ovat lapsen kielen kannalta taipuvia sanoja samalla tavalla kuin nominit. (Toivainen, 1980: 93–123.)

Esimerkiksi aineistossani kolmivuotias Juha käytti paikallissijaisia demonstratiiveja kolme kertaa enemmän kuin muita paikallissijaisia sanoja. Muita sanoja kuin demonstratiiveja Juha taivutti sisä- ja ulkopaikallissijoissa yhteensä 21 kertaa, mutta Juhalla oli kertomuk-

² Ennen esimerkkilauseetta on koodi, joka kertoo lauseen alkuperän. Koodin alussa oleva kirjain viittaa puhujaan: J on Juha, A Aino, K Kaisa, L Liisa ja M Maija. Numerot 3, 5, 7, 9 tai 11 osoittavat lapsen iän, v ja p tarkoittavat vier- ja puhelinkerrontaa. Kirjaimen perässä oleva numero viittaa ”Frog, where are you?” -kirjan kuvaan, kaksoispisteen jälkeinen numero ilmoittaa kuinka mones lause on kyseisestä kuvasta kertovista lauseista. Lauseeksi tässä katsotaan sellainen jakso puheesta, joka on tauoin erillään muusta puheesta tai rakentuu taivutetun verbin ympärille.

Esimerkkilauseet on muutettu morfologiseen asuun ensimmäiselle eli perusriville. Kulloinkin tarkasteltavana oleva ilmaus on alleviivattu. Milloin äänneasu poikkeaa yleispuhekielisestä, se on merkitty ilmauksen alapuolelle hakasulkeisiin ns. foneettiselle riville. Jos äänneasu toistuu samanlaisena katkelman seuraavalla rivillä tai riveillä, foneettista asua ei ole merkitty enää uudelleen. Äänneasun kirjainnos on karkeaa. Esimerkkilauseiden huomautukset tai selitykset on merkitty kolmannelle riville aaltosulkeiden sisään.

³ Lokaaliadverbi tarkoittaa myös muita paikkaa ilmaisevia adverbeja, ei vain demonstratiivisia lokaaliadverbeja (esim. Alhoniemi, 1975: 2). Tässä käytän lokaaliadverbiniimitystä kuitenkin nimenomaan ulkosijaisesta lokaalisesta adverbisarjasta.

sisään 61 paikallissijaista demonstratiivia, joista ulkosijaisia omistusta ilmaisevia pronomineja 5, sisäsijaisia demonstratiiveja 30 ja ulkosijaisia lokaaliadverbeja 26.

Aineistossani ei ole yhtään demonstratiivia ns. yleisissä paikallissijoissa eli essiivissä tai translatiivissa. Essiivin ja translatiivin voikin lukea kuuluvan elävänä nykysuomen taivutusjärjestelmään vain roolisijan funktiossa (Toivainen, 1979: 132).

KOHTA, TAHO JA TOISINTOLAUSEKE

Demonstratiivipronomineja voidaan käyttää sekä itsenäisesti että määritteinä. Lokaaliadverbeja ja adverbina käytettyjä sisäsijaisia demonstratiiveja voidaan käyttää itsenäisesti tai rinnasteisesti demonstratiivin merkitystä täydentävän toisintolausekkeen kanssa. (Toivainen, 1977: 58–59; Alhoniemi, 1979: 100–102.) Puhekielessä paikan ilmaisuun käytetään lähinnä sisäsijaisia demonstratiivipronomineja ja lokaaliadverbeja. Yleisesti voidaan sanoa, että lokaaliadverbi (*tänne, tuolla, sieltä* jne.) viittaa määräseutuun, **tahoon** ja sisäsijainen demonstratiivi (*tähän, tuossa, siitä* jne.) tarkkaan **kohtaan** (Toivainen, 1977: 39–41, 84, 85; 1980: 92–101; 1992: 61; 1997; vrt. Laury, 1996: 80–83).

Kun paikallissijainen demonstratiivi ja nomini ovat eri sijassa, mutta kongruoivat suunnan suhteen, tuleminen, oleminen tai eroaminen välittyvät samalla tavalla demonstratiivista ja nominista. Demonstratiiv ilmauksen avulla puhuja käsitteistää tulo-, olin- tai lähtöpaikan kohdaksi tai tahoksi ilmaisutarpeensa mukaan. Nominin sisä- tai ulkosijan valinta määräytyy sen perusteella, onko kyse sisässäolosta tai kiinteästä kontaktista vai päälläolosta esimerkiksi *menen teltaan, olen katolla*.

Sammakkokertomuksen kuvassa 24 on puunrunko, jonka päällä istuu kaksi isoa ja vii-

si pientä sammakkoa. Puunrunгон edessä maassa on yksi pieni sammakko. Liisa käsitteistää seitsemän sammakon istumapaikan kohdaksi, tarkaksi paikaksi, jonka hän ilmaisee sisäsijaisella demonstratiivilla *siinä* (3). Puunrungosta hänen on käytettävä ulkosijaista, demonstratiivin kanssa vain suunnan ja luvun suhteen kongruoivaa muotoa, koska sammakot ovat puunrunгон päällä, eivät sen sisässä. Seuraavassa lauseessa Liisa käsitteistää yksin olevan sammakon olinpaikan tahoksi lokaaliadverbilla *sinne*. Demonstratiivien *siinä* ja *sinne* ilmaisemat paikat täsmentyvät toisintolausekkeissa *puunrungolla* ja *toiselle puolelle*.

(3)

L11v24:5 ja, ne, kaikki sammakot istui
[istu]

rivissä siinä puunrungolla paitsi, yksi, pieni
[siin puurungol] [yks, piäni]

L11v24:6 mikä oli jäänyt sinne toiselle puolelle

[jääny sin toisel pualel]

Kohdaksi tai tahoksi käsitteistämistä voidaan käyttää myös juonen kuljettamiseen. Tällöin paikan tarkkarajaisuus tai laajuus menettää merkityksensä: sama paikka voidaan käsitteistää tarinan eri käänteissä kohdaksi tai tahoksi juonen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Katkelman 4 lauseet ovat kertomuksessa peräkkäiset ja kertovat samasta kolosta.

(4)

K7v09:2 ja sitten se poika huutaa siihen koloon
[sitte] [koloo]

K7v10:1 ja sitten sieltä tulee myyrä,
[sit siält]

sieltä kolosta ja sitten
[siält] [sit]

Lauseessa K7v09:2 Kaisa käsitteistää kolon sisäsijaisella demonstratiivilla tarkaksi paikaksi, jollaiseksi kuvassa oleva pieni maakolo luontevasti hahmottuukin. Lisäksi kolo on

vielä tässä vaiheessa tärkeä, koska poika etsii sieltä sammakkoa, jonka löytämiseen koko kertomus tähtää. Lauseessa K7v10:1 Kaisa käyttää samasta kolosta lokaaliadverbia, joka kongruoi nominin kanssa suunnan, mutta ei sijan suhteen. Demonstratiivin sijanvalinnalla Kaisa ilmaisee, että myyränkolo ei ole enää juonen etenemisen kannalta tärkeä ja sijoittaa kolon kertomuksen taustaan (4).

Sisä- ja ulkosijasarjoja käytetään demonstratiiveissa metaforisesti: paikan tärkeys juonen kannalta voidaan helposti johtaa sisäsijojen ilmaisemasta kiinteästä kontaktista; taustaan kuuluvat paikat liittyvät luontevasti ulkosijojen ilmaisemaan löyhyyteen paikan ja tekemisen suhteessa. Laury (1996: 80–83) liittää demonstratiivien sisäsijojen ja ulkosijojen muotojen käytön hahmon (figure) ja taustan (ground) väliseen eroon.

Sisäsijaisella demonstratiivilla tai lokaaliadverbilla ja nominilla on siis molemmilla oma tehtävänsä. Demonstratiivin valinnalla kertoja käsitteistää paikan kohdaksi tai tahoksi ja voi osoittaa myös sen, pitääkö hän paikkaa juonen kannalta tärkeänä. Demonstratiivi-ilmaukseen liittyvässä nominissa, rinnasteisessa toisintolausekkeessa, määritetään paikka tarkemmin.

TÄMÄ, TUO VAI SE?

Kun yhdistetään Larjavaaran (1985; 1990 ja erityisesti 2001) demonstratiiviteoriaan Lauryn (1996; 1997) teorian sosiaalinen ulottuvuus ja painotetaan vielä jo Irtkosen (1966; 1979) mainitsemaa *tuo*-demonstratiivin erityistä deiktisyyttä, saadaan demonstratiiviteoria, joka kuvaa hyvin aineistoani (tarkemmin Vuonokari-Kämäräinen, 2002: 26–33, vrt. myös Seppänen, 1998: 205–208).

Käyttämieni määritelmien mukaan *tämä*-demonstratiivilla puhuja osoittaa referentin kuuluvan puhujan omaan piiriin, (tai puhujan ja kuulijan yhteiseen piiriin), *tuo*-de-

monstratiivilla puhuja osoittaa referentin kuuluvan puhujan oman piirin ulkopuolelle, mutta kuitenkin sekä puhujan että kuulijan yhteiseen havaintopiiriin. *Se*-demonstratiivin viittaukset voivat olla anaforisia eli tekstissä taaksepäin viittaavia tai deiktisiä, jolloin niillä viitataan puhetilanteessa läsnä oleviin kohteisiin. Sekä anaforisen että deiktisen *se*-demonstratiivin käytöllä puhuja käsitteistää referentin kuuluvan kuulijan piiriin. Piiri voi tarkoittaa konkreettista lähipiiriä, mutta ennen kaikkea se pitää ymmärtää metaforisesti.

Kaikki aineistoni *tämä*-demonstratiivin käytöt sopivat tilanteisiin, joissa puhuja käsitteistää referentin (paikan) omaan piiriinsä kuuluvaksi joko konkreettisesti tai metaforisesti. Aineistossani paikallisijaista *tämä*-demonstratiivia käytetään neljään erilaiseen tehtävään: kolmivuotiaana Juha ilmaisi oman paikkansa tarinankertomisen ulkopuolelta 2 kertaa (5); Aino eläytyi seitsemänvuotiaana kertomansa henkilön asemaan kerran (6); Liisa käytti *tämä*-demonstratiivia myös silloin, kun oli hämmästynyt ja halusi antaa referentille erityisen painoarvon (vrt. Laury, 1997: 219). Hän käytti *tämä*-demonstratiivia tällä tavoin kerran paikallissijassa (7). Kun kuvat katseltiin ennen kertomista, Liisa ei ilmeisesti huomannut, että kuvassa 4 Sepi työntää päänsä purkkiin, jossa sammakko oli ollut. Kertoessaan kuvasta 5 Liisa hämmästyi, että purkki on Sepin päässä.

(5)

J3p24:14 minä olen täällä vielä, minä olen täällä
[mää oo tääl viäl, mää oo täällä]

(6)

A7v14:2 ja Sipi on siinä alhaalla nuuhkimassa
A7v14:3 että onko Saku mennyt täältä

(7)

L9v05:2 ja sitten jossakin tähän, on juuttunut tuo, se purkki
[sit jossaki tähä, o juuttunu toi]

Aineistossani Aino viisivuotiaana 8 kertaa, Kaisa seitsenvuotiaana kerran ja Liisa yhdeksänvuotiaana kerran käytti *tässä*-ilmausta tilanrakentajana viitatessaan kertojan edessä olevaan kuvaan. Tällöin *tässä* merkitsee 'tässä kuvassa' (9). Juha käytti kerran *tässä*-ilmausta samalla tavalla puhuessaan sivusta (8). Lauseenalkuinen paikanmääre hahmotetaan helposti koko lauseen määritteeksi. Yleensä juuri olosijaiset adverbialit toimivat tapahtuman näyttämön tai alueen esittelijöinä (Huumo, 1997: 87, 155-171). Silloin kyseessä on kielioppien tuntema lauseenmäärite, mutta ei eksistentiaalisen esittelylauseen alkuinen paikanilmaus, joka korvaa subjektin (Toivainen, 1977: 42, 43, 84).

(8)

J5p07:1 se on, se on tos-, tässä sivussa rikki jo

[o] [o tos-, täs sivus]

{Yhdysviiva (-) osoittaa sanan jääneen kesken.}

Lauseenalkuisena paikanmääritteenä *tässä* rakentaa näyttämöksi kuvan, johon kertoja sijoittaa toimijat ja tapahtumat. Kertomuksen lauseenloppuiset *tässä*-ilmaukset merkitsevät tarkkaa kohtaa itse kuvassa. Lauseesta A5v03:3 *tässä* ei olisi ollut lauseenloppuisena edes luonteva, koska se olisi ilmaissut, että aamu olisi kuvassa jossakin tarkassa paikassa (9).

(9)

A5v03:1 tässä ne katsoo että

[kattoo et]

A5v03:2 mik- mihin se, Saku on mennyt

[mihi] [o menny]

A5v03:3 kun tässä on aamu

[ko täs]

Tässä-ilmaukset tuovat esiin sen, että viisivuotiaana vierikerronnassa Aino ei irronnut kuvasta kertomuksen maailmaan, vaan kertoi pieniä osakertomuksista, jotka jäsenyivät kuvittain tai muutama kuva kerrallaan. Tämä

kerronta on ainoa Ainin kerronta, jossa hän ei maininnut kaikkia sammakkokertomuksen juonen peruskomponentteja (Berman & Slobin, 1994: 46-47). Muut Ainin kerronnat olivat juonellisempia, eikä hän niissä enää käyttänyt *tässä*-ilmausta lainkaan.

Koska puhelimesta puhujan ja kuulijan havaintopiiri ei ole yhteinen, voi *tu*-demonstratiivia käyttää vain keskusteluun liitettyssä jonkinlaisessa puolimonologisessa elementissä, jossa puhuja esimerkiksi referoi toimiaan omalla tahollaan ja tosiasiaa puhuu itselleen (Itkonen, 1979: 120-121; Toivainen, 1992: 62). Esimerkiksi kun *tu*-demonstratiivilla viitataan keskustelun osallistujaan, se ohjaa muut osallistujat katsomaan referenttiä (Seppänen, 1998: 205). Kun Juha kolmivuotiaana käytti puhelinkerronnassa 32:ta paikallissijaista *tu*-demonstratiivia, hän ei ottanut huomioon kuulijaa. Koska Maija ei nähnyt kirjan kuvia, hänellä ei ollut mahdollisuutta tunnistaa viittausten referenttejä.

Juha viisivuotiaana 2 kertaa ja Liisa yhdeksänvuotiaana kerran käytti paikallissijaista *tu*-demonstratiivia viittaamaan *tämä*-demonstratiivin tapaan kuvaan. Esimerkiksi Juha viittaa kysymyksessään juuri kuvaan (10).

(10)

J5v08:1 +mitä tossa tapahtuu?

[tos]

Liisa käytti paikallissijaista *tu*-demonstratiivia epäroidessään tai ollessaan hämmentynyt yhdeksänvuotiaana 7 kertaa ja Kaisa seitsenvuotiaana 2 kertaa (11). Muuten *tu*-demonstratiivilla poimittiin kuvasta tai tarinasta kohteita, yhteensä 72 kertaa (12).

(11)

K7v08:5 ja sitten se mök-, tai mökki näkyy

[sit]

tuolta läheltä

[tuolt ?lähelt]

(12)

J5v13:2 ja tuo Pekka o-, on, menee tossa,

[toi]

tuolla pellolla, tai tuolla metsässä

[tual pello]

[tual mettäs]

Kun lapset käyttivät *tuo*-demonstratiivia, he käsitteistivät referentin oman piirinsä ulkopuolelle. Muut kuin Juha kolmevuotiaana puhelinkerronnassa käyttivät *tuo*-demonstratiivia sellaisista referenteistä, jotka olivat puhujan ja kuulijan yhteisessä havaintopiirissä.

Lapset käyttivät tarinoissaan yhteensä 331:tä *se*-demonstratiivin paikallissijaista muotoa. Näitä lapset käyttivät kuulijan piirin kuuluvista paikoista. Sellaisista, jotka he olivat jo tuoneet kuulijan tietoisuuteen (13) tai jotka kuulija kykeni tunnistamaan kuvista (13) tai yhteisestä tietokehyksestä (14). Lauseen K7v11:2 *sieltä*-demonstratiivi viittaa edellä mainittuun ampiaisenpesään (13). Lauseen K7v11:3 *sinne*-demonstratiivin referentin, puunkolon, voi tunnistaa kuvasta 13. Lauseessa L9p06:1 *se*-demonstratiivin referentti on kuulijan identifioitavissa (14), koska yhteiseen tietoon ikkunoista kuuluu, että niissä voi olla ikkunalaudat.

(13)

K7v11:1 sitten, se, ampiaisenpesä tippuu ja

[sitte] [ampiaispesä]

K7v11:2 ja sitten sieltä tulee ne kaikki ampiaiset

[sit siält]

K7v11:3 sitten, se, se poika kurkkii- kurkkii

[sitte]

sinne, tuo, semmosen puun, koloon

[tua, semmose puu, koloo]

(14)

L9p05:1 sitten ne katselee sitten siitä

[sit] [kattelee sit siit]

ikkunasta ulos+

L9p05:2 ja sitten se- mm

L9p06:1 sitten se Sipi putoaa siitä

[putoo]

ikkunalaudalta ulos+

Osa paikallissijaista *se*-demonstratiiveista viittasi tulevaan sellaisissa ennakkolausekkeissa, joiden ilmaisema paikka täsmentyi myöhemmin toisintolausekkeessa (15). Kuvasta 23 kertoessaan Aino mainitsi ensin puhekielelle tyypillisesti tahon demonstratiivilla ja tarkensi paikan toisintolausekkeessa lauseen lopussa (15). 3 paikallissijaista *se*-demonstratiivia ilmaisi aikaa ja 1 tapaa. Aineistossa oli myös 7 paikallissijaista *semmoisen*-sanana muotoa.

(15)

A7p23:1 sitten sieltä tuli, kahdeksan ainakin

[ainaki

kahdeksan tai yhdeksän lasta tuli heinikosta ja

kahdeksa]

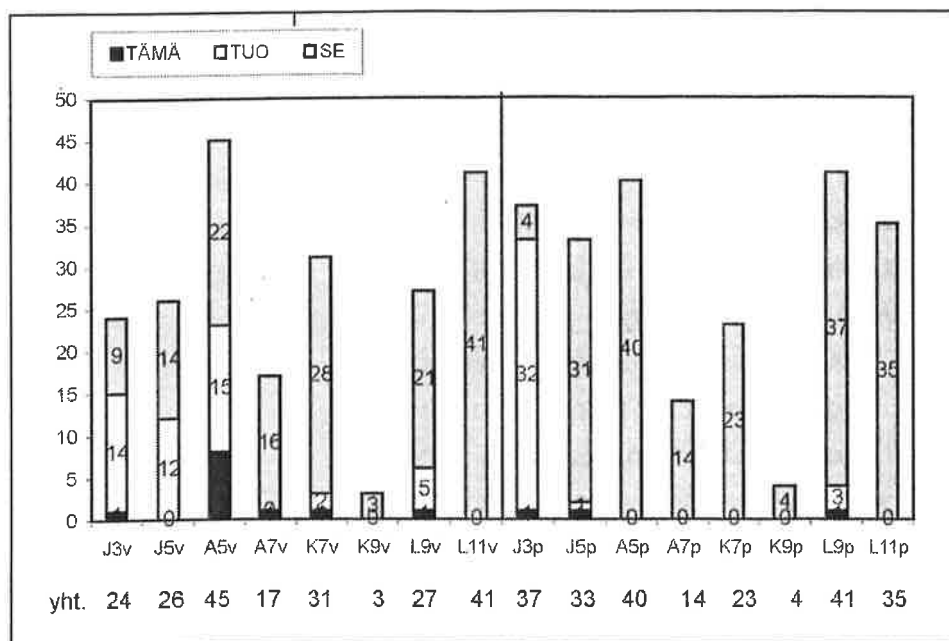
AINEISTON LASTEN KERRONNAT IKÄKAUSITTAIN

Yleisesti aineiston lapset kehittyvät kieleltään ja kerrontataidoiltaan samansuuntaisesti muiden tutkimusten lasten kanssa (vrt. Toivainen, 1980, 1992; Berman & Slobin, 1994). Iän myötä *tämä*- ja *tuo*-demonstratiivit väistyivät kerronnankoodiin paremmin luontuvan *se*-demonstratiivin tieltä. Myös epäselvien viittausten määrä väheni. Mutta kuten onkin odotuksenmukaista, lasten tapa kertoa oli kullekin luonteenomainen. He myös suhtautuivat kerrontatilanteeseen eri tavoin. Kertomukset poikkesivat esimerkiksi paikallissijaisten demonstratiivien määrän suhteen paljon toisistaan (kuvio).

Juha ei ollut kovin innostunut kertomaan. Kolmivuotiaana hän ei vielä kertonut yhtenäistä tarinaa, vaan lähinnä nimesi kuvista asioita. Hänellä onkin enemmän *tuo*- kuin *se*-demonstratiiveja (kuvio). Yleensä hän samalla osoitti kuvasta olioita ja esineitä. Puhelinkerronnassa Juha ei osannut ottaa huomioon kuulijaa. Hän käytti *tuo*-demonstratiivia, vaikka hänellä ja kuulijalla ei ollut yh-

Kuvio. Paikallissijaisten demonstratiivien määrät Juhan (J3 ja J5), Ainon (A5 ja A7), Kaisan (K7 ja K9) sekä Liisan (L9 ja L11) sammakkokertomuksen vierikerronassa (v) ja puhelinkerronassa (p). Kunkin kerronnan paikallissijaisten demonstratiivien kokonaismäärä on palkin alla yhteensä-sarakkeessa.

teistä havaintopiiriä. Juhan 32 *tuo*-demonstratiivia puhelinkerronassa ovat siis viittaussuhteeltaan epäselviä ja vain kahteen niistä liittyy ilmausta selventävä nomini: lauseissa J3p17:5 *toho vetee* ja J3p10:4 *tual kollolla*. Kolmivuotiaana Juha kykeni viittaamaan paikallissijaisilla demonstratiiveilla tarkoituksenmukaisesti silloin, kun kuulija katseli kuvia yhdessä hänen kanssaan, mutta ei vielä kyennyt ainakaan kielitse osoittamaan huomanneensa, että puhelimesta kuulija ei nähnyt kuvia, joista hän kertoi.

Viisivuotiaan Juhan vieri- ja puhelinkerronta sekä Ainon vierikerronta ovat kuvailun ja juonellisen kerronnan välimaastossa: Juhallalla on vierikerronassa *tuo*- ja Ainolla yhteensä *tämä*- ja *tuo*-demonstratiiveja lähes yhtä paljon kuin *se*-demonstratiiveja (kuvio).

Viisivuotiaana Aino kertoi innokkaasti ja eläytyen, mutta seitsenvuotiaana, juuri kouluun mentyään, Aino pyrki puhumaan ”hieposti”. Tässä äänityksessä hän käytti normaalia puhekieltään vain muutaman lauseen verran, silloin kun Maija keskeytti kerronnan kysymyksellään. Muuten puhe oli jotakin sellaista, mitä hän ilmeisesti kuvitteli ”ison koululaisen” puheen olevan (16). Esimerkiksi Aino käytti murteeseensa kuuluvia

loppuheittoisia muotoja vain muutamassa lauseessa, niin kuin lauseessa A7p10:4.

(16)

A7p10:1 sit- sitten Pekka laittaa nenän kasvolleen

{Lipsahdus, joka aiheuttaa

Maijan jäljemmän kysymyksen.}

A7p10:2 kun kolosta tulee hiiri

A7p10:3 mutta

M: ai mitä Pekka tekee?

A7p10:4 mu- mutta, kolosta sieltä kolosta tulee hiiri

[kolost siält kolost]

M: joo

A7p10:5 ja sitten, mutta Sipi vain haukkuu [sitte]

A7p10:6 ja heiluttelee puuta

Varsinkin yhdeksänvuotiaana Kaisa kertoi elävästi mutta lyhyesti. Kaisan kerronnat sekä seitsen- että yhdeksänvuotiaana eroavat Ainon tai Liisan samanikäisenä kertomista. Kaisa jännitti kertomista enemmän kuin muut, hän puhui niin hiljaa, että puhelinkerronassa Maijan oli jatkuvasti pyydettävä Kaisaa toistamaan kertomansa. Tiivis esitystapa karsti kertomuksesta puhekielisiä ilmauksia, siis myös paikallissijaisia demonstratiiveja.

Myös Liisaa äänittäminen jännitti. Vaikka

äänitykset tehtiin lasten kotona, kouluikäiset suhtautuivat tallentamiseen kuin koulun ko-keeseen. Yksitoistavuotiaan Liisan kerronta oli lähellä tarinaa, jonka aikuinen Bermanin ja Slobinin mukaan (1994: 39–40) olisi voinut kertoa: Liisa kuvaili henkilöiden tunteita, esitteli tapahtumien syitä ja seurauksia ja selosti kertomukset kokonaisjuonellisesti.

Aineistossani *se*-demonstratiivien käyttö korreloi kerronnan juonellisuuden kanssa: Aino muissa paitsi viisivuotiaana vieriker-ronnassa ja Kaisa ja Liisa kaikissa kerronnois-saan mainitsevat Bermanin ja Slobinin (1994: 43–44) määrittämät sammakkoker-tomuksen juonen kolme peruskomponent-tia. Komponentit ovat: I – juonen alku: poi-ka tajuaa, että hänen sammakkonsa on ka-donnut, II – juonen kehittyminen: poika etsii kadonnutta sammakkoaan, ja III – juonen päättäminen: poika löytää kadottamansa sammakon (tai toisen sen tilalle). Näissä ker-ronnoissa Aino, Kaisa ja Liisa käyttivät viit-tauksiin pääasiassa *se*-demonstratiiveja.

Juhan kerronnoista puhelinkerronta viisi-vuotiaana on lähimpänä juonellista kerron-taa; hän mainitsee siinä kaksi kolmesta juo-nen peruskomponentista. Hän käyttää eni-ten *se*-demonstratiiveja juuri tässä kerron-nassaan. Eli kun puhuja aineistossani käytti kerronnassaan vain vähän tai ei lainkaan *tämä*- tai *tuo*-demonstratiiveja, oli kerronta myös juonellisempaa.

POHDINTA

Sekä sisä- että ulkosijaiset lokaaliadverbit ovat rinnasteisia toisintolausekkeensa nominin kanssa (3). Mutta koska demonstratiivien si-säsijaiset pronomini muodot ja lokaaliadverbi-muodot ovat homonyymisiä, on kongruoivis-ta sisäsijaisista demonstratiiveista vaikea sa-noa, ovatko ne pääsanansa määritteitä eli onko niitä käytetty paikallissijaisina de-monstratiiveina vai ovatko ne rinnasteisia

nominin kanssa, jolloin nomini olisi de-monstratiivin toisintolauseke. Lauseissa L9v06:1 (17) ja L11p02:3 (18) sisäsijainen demonstratiivimuoto kongruoi nominin kanssa. Katkelman 17 esimerkistä on mahdo-ton sanoa, onko kyseessä *se ikkuna*, josta Sepi putoaa vai putoaako Sepi *siitä* kohdasta, jon-ka nomini *ikkunasta* täsmentää. Lauseessa L11p02:3 (18) sanojen välillä on tauko, joka vihjaa löyhään yhteyteen sanojen välillä. Täs-sä tapauksessa on helpompi tulkita, että sam-makko hyppää kohdasta, joka täsmentyy lasi-purkiksi toisintolausekkeessa. Tauko tai tau-ottomuus sinänsä ei voi ratkaista asiaa, sillä esimerkiksi lauseessa L9v14:1 ei ole taukoa (19). Tässä lauseessa sisäsijainen demonstra-tiivi ja nomini eivät kongruoi sijan suhteen ja on selvää, että kyseessä on kohta *tohon*, joka täsmentyy kiveksi. Jos olisi kyse *tuosta kivistä*, lause kuuluisi *sitten se menee tolle kivelle*.

(17)

L9v06:1 sitten Sepi putosi siitä ikkunasta +
[sit] [putos]

(18)

L11p02:3 niin se Saku sammakko, hyppää
[ni]

siitä lasipurkista pois

[siit. lasipurkist]

{Piste (.) merkitsee pitkää taukoa.}

(19)

L9v14:1 sitten se menee tohon kivelle
[toho]

Sammakkokertomuksen vieriker-ronnassa anaforisia ja deiktisiä *se*-demonstratiivin viit-tauksia on mahdoton erottaa toisistaan, kos-ka viitataan edessä olevan kertomuksen ku-viin; siis kaikki viittaukset voivat periaattees-sa olla deiktisiä. Puhelinkerronnassa taas ei pitäisi olla deiktisiä viittauksia lainkaan, kos-ka kuvat eivät ole läsnä kuulijalle.

Aina paikallissijaisien demonstratiivien

viittaussuhde ei kuitenkaan ole selvä. Vierikerronnassa paikallissijaisten demonstratiivien viittaussuhteet selviävät yleensä kontekstista eli yhteiseen havaintopiiriin kuuluvista kuvista. Kaikissa vierikerronnoissa onkin vain yksi epäselvä viittaus, joka sekin on ehkä ollut kerrontahetkellä selvä kuulijalle.

Puhelinkerronnassa *tu*-demonstratiivin viittaussuhde on aina epäselvä. *Se*-demonstratiivin viittaussuhde on epäselvä silloin, kun kertoja ei ole aiemmin maininnut referenttiä, johon viittaa; referenttiä ei selitetä myöhemmin toisintolausekkeessa tai referentti ei selviä yhteisestä tietokehyksestä.

Puhelinkerronnassa lapsilla oli epäselviä viittauksia yhteensä 54. Mitä tutumpi tarina oli kertojalle sitä vähemmän epäselviä viittauksia oli. Ainon ja Kaisan jälkimmäisissä puhelinkerronnoissa ei ole lainkaan epäselviä viittauksia ja Liisalla vain yksi.

Toisaalta vaikka epäselvien viittausten määrät olivat pieniä, on niiden määrässä myös selvä suhde ikään eikä vain kertomuksen tuttuuteen. Puhelinkerronnassa kolmivuotias Juha ei osannut vielä käyttää paikallissijaisia demonstratiiveja tarkoituksenmukaisesti. Viisivuotiaasta yksitoistavuotiaaseen lapset käyttivät demonstratiiveja aina vain tarkemmin, mutta Maijan kysymykset ja tarkennukset puhelinkerrontojen aikana tukevat sitä käsitystä, että aina ei ollut mahdollista ymmärtää, mihin lapset viittasivat. Kun viittaussuhteeltaan epäselvä demonstratiivi on yhdessä nominin kanssa, paikka itsessään käy ilmi, mutta paikan yhteys muuhun kerrontaan on epäselvä. Nominittomia viittaussuhteeltaan epäselviä demonstratiiveja on kaikkien muiden paitsi Juhan kolmivuotiaana kertomassa puhelinkerronnassa enintään 2 kertomusta kohden.

Verrattuna tyttöjen puhelinkerrontoihin viisivuotiaan Juhan puhelinkerronnan paikallissijaisista *se*-demonstratiiveista merkittävän suuri osuus on edelliseen viittaavia. Juha

kertoi yhden asian tai yhdestä paikasta palautta siihen enää myöhemmin. Kun hän viittasi *se*-demonstratiivilla johonkin paikkaan, hän oli lähes aina puhunut paikasta juuri edellä. Olisiko laajemminkin niin, että pojat kertovat yhden kokonaisuuden valmiiksi ja etenevät seuraavaan, kun taas tytöt kertoisivat useaa tapahtumaa limitittäin?

VIITTEET

- Alhoniemi, A. (1975). Eräistä suomen kielen paikallissijojen keskeisistä käyttötavoista. *Sananjalka*, 17, 5–24.
- Alhoniemi, A. (1979). Suomen kielen *l*- ja *s*-sijojen oppositiosta. Teoksessa: *Sanomia. Juhlakirja Eeva Kangasmaa-Minnin 60-vuotispäiväksi 14.4.1979*. (s. 89–106.) Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 9.
- Bamberg, M. (1987). *The acquisition of narratives: Learning to use language*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Berman, R. A., & Slobin, D. I. (1994). *Relating events in narrative: A crosslinguistic developmental study*. Hillsdale, New Jersey Hove, UK: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Hakulinen, L. (1979). *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. 4., korjattu ja lisätty painos. Otavan korkeakoulukirjasto. Helsinki: Otava.
- Huumo, T. (1997). Lokatiivit lauseen semanttilähdessä tulkinna: Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbialien keskinäiset suhteet suomen kielessä. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisu 55.
- Itkonen, T. (1966). Tutkimus suomen asyndetonista. [Arvostelu Paavo Pulkkinen kirjasta *Asyndettinen rinnastus suomen kielessä*.] *Vierittäjä*, 70, 402–423.
- Itkonen, T. (1979). Zur Semantik und Pragmatik der Finnischen Demonstrativa. *Festschrift für Wolfgang Schlachter zum 70. Geburtstag*. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 12. Societas Uralo-Altaica, Wiesbaden.
- Laury, R. (1996). Pronouns and adverbs, figure and ground: The local case forms and locative forms of the Finnish demonstratives in spoken discourse. *Sky 1996 Yearbook of the Linguistic Association of Finland*, 65–92. Helsinki.

- Laury, R. (1997). *Demonstratives in Interaction: The emergence of a definite article in Finnish*. Amsterdam: John Benjamins.
- Larjavaara, M. (1985). Suomen demonstratiivisysteemin rakenne. *Sananjalka*, 27, 15–32.
- Larjavaara, M. (1990). *Suomen deiksis*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Larjavaara, M. (2001). Tämä, tuo vai se? *Kielikello*, 4, 17–22.
- Mayer, M. (1969). *Frog, where are you?* New York: Dial Books.
- Seppänen, E-L. (1998). *Läsnaolon pronominit: Tämä, tuo, se ja hän viittaamassa keskustelun osallistujiaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Toivainen, J. (1977). *Lausekielioppi*. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 12.
- Toivainen, J. (1979). Funktiokielioppia kohti. *Virittäjä*, 128–133.
- Toivainen, J. (1980). Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1–3 years. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 359. Helsinki.
- Toivainen, J. (1992). Vieri- ja puhelinkerronnan erot erään viisivuotiaan kuvakirja-kertomuksessa: demonstratiivit ja tempukset. *Vir.*, 60–71.
- Toivainen, J. (1997). The acquisition of Finnish. Teoksessa D. I. Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition*. Vol. 4. (s. 87–182). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vuonokari-Kämäräinen, S. (2002). *Paikallissijaiset demonstratiivit neljän sisaruksen sammakkokertomuksen vieri- ja puhelinkerronnassa*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto.

THE SPATIAL DEMONSTRATIVES IN THE FROG STORY NARRATED BY FOUR SIBLINGS

Sinikka Vuonokari-Kämäräinen, Department of Finnish, University of Turku

The demonstrative pronouns of the Finnish language *tämä*, *tuo* and *se* form three spatial series: the internal cases *tähän*, *tuossa*, *siitä*; the external demonstrative pronouns *tälle*, *tuolla*, *sieltä* and the external local adverbs used only in the expressions of place *tänne*, *tuolla*, *sieltä*. The frog stories narrated both beside and on the telephone by the siblings were tape-recorded twice. In the first recordings the ages of the children were: Juha 3.2, Aino 5.1, Kaisa 7.0 and Liisa 9.2 years. The narrations were tape-recorded for the second time two years later. When narrating the story beside, the narrator and the listener look at the book together. When on the telephone, the narrator and the listener do not make the same visual observations; the shape of the story is defined by the narrator. One is not supposed to use the demonstrative *tuo* when narrating the story on the telephone but the three-year-old boy uses the demonstratives *tuo* also as a tool in narrating the story on the telephone. He is not able to consider his listener. In other narrations done on the telephone, the children almost always use the demonstrative *se*. In this way, they show that they understand that their listener cannot see the pictures of which (s)he is narrating. The amount of vague references decreases with years. The way to narrate the story is characteristic for each child: also the narrations of same aged children differ a lot from each other.

Key words: narration, language acquisition, spatial demonstratives